

**Διδαγμένο κείμενο από το πρωτότυπο
Αριστοτέλους Ηθικά Νικομάχεια Β 1,5-8**

Μαρτυρεῖ δέ καί τό γενόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γάρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καί τό μὲν βούλημα παντός νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δέ μή εὖ αὐτό ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καί διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθή φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καί διά τῶν αὐτῶν καί γίνεται πᾶσα ἀρετή καί φθείρεται, ὁμοίως δέ καί ἡ τέχνη· ἐκ γάρ τοῦ κιθαρίζειν καί οἱ ἀγαθοί καί κακοί γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δέ καί οἱ οἰκοδόμοι καί οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ γάρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δέ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γάρ μή οὕτως εἶχεν, οὐδέν ἂν ἔδει τοῦ διδάζοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καί ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γάρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καί ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δέ καί τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καί τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γάρ σώφρονες καί πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καί ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καί ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποίας ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

1. Να μεταφράσετε τα γραμμένα με έντονα γράμματα αποσπάσματα. 10 ΜΟΝΑΔΕΣ
2. Ποιο κριτήριο διαφοροποιεῖ, σύμφωνα με το κείμενο που σας δίνεται, την «ἀγαθή» ἀπὸ τὴ «φαύλη πολιτεία»; 10 ΜΟΝΑΔΕΣ
3. Με βάση τα δεδομένα του πρώτου κειμένου ποιος εἶναι ο ρόλος του δασκάλου στην ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς; 10 ΜΟΝΑΔΕΣ
4. Σύμφωνα με το ἀπόσπασμα: «Οὕτω δὴ καί ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει ... μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν», να ἐκθέσετε τὴ σχέση μεταξύ «ἐνεργειῶν» καὶ «ἕξεων» στην κατάκτηση τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς. 10 ΜΟΝΑΔΕΣ
5. Ποιος εἶναι ο ὀρισμός τῆς εὐδαιμονίας κατὰ τον Ἀριστοτέλη καὶ πὼς μποροῦν να τὴν εξασφαλίσουν οἱ ἄνθρωποι; 10 ΜΟΝΑΔΕΣ

6. Να βρείτε στο παραπάνω κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

θήκη, χειροποίητος, οισοφάγος, συνουσία, μέθεξη, πρακτική, αδιαλλαξία, στρόφιγγα, νιόπαντρος, προδοσία
10 ΜΟΝΑΔΕΣ

2. Αδίδακτο κείμενο Δημοσθένης: Ἐπιτάφιος 23 – 24

Καί τὰ μὲν ἄλλ' ἔστιν τούτων ὡς ἕκαστος ἔχει γνώμης, οὕτως ὑπολαμβάνειν' ὃ δ' ἅπασιν ὁμοίως τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γεγένηται φανερόν, ὅτι ἡ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἄρ' ἔλευθερία ἐν ταῖς τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ψυχαῖς διεσώζετο· ἐπειδὴ γοῦν ἡ πεπρωμένη τούτους ἀνεῖλεν, οὐδεὶς ἀντέστη τῶν λοιπῶν. Καί φθόνος μὲν ἀπειή τοῦ λόγου, δοκεῖ δέ μοί τις ἂν εἰπῶν ὡς ἡ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ τῆς Ἑλλάδος ἦν ψυχὴ τάληθές εἰπεῖν' ἅμα γὰρ τὰ τε τούτων πνεύματ' ἀπηλλάγη τῶν οἰκείων σωμάτων, καὶ τό τῆς Ἑλλάδος ἀξίωμ' ἀνήρηται. Μεγάλην μὲν οὖν ἴσως ὑπερβολὴν δόξομεν λέγειν, ῥητέον δ' ὅμως' ὥσπερ γὰρ, εἴ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότος κόσμου τό φῶς ἐξέλοι, δυσχερὴς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὁ λειπόμενος ἀν' ἡμῖν βίος γένοιτο, οὕτω τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀναιρεθέντων ἐν σκότει καὶ πολλῇ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ πρὸ τοῦ ζῆλος τῶν Ἑλλήνων γέγονεν.

πρὸ τοῦ (ὁ πρὸ τοῦ χρόνου) ζῆλος = ο προηγούμενος ζήλος
οἱ ὄντες ἄνθρωποι = οἱ ἐπιζώντες

1. Να μεταφραστεί το απόσπασμα που σας δίνεται. 20 ΜΟΝΑΔΕΣ
2. Για κάθε τύπο που σας δίνεται, να γράψετε τους γραμματικούς τύπους που σας ζητούνται. 10 ΜΟΝΑΔΕΣ

ἔχει: β' ενικό προστακτικῆς αορίστου β' ενεργητικῆς φωνῆς

ὑπολαμβάνειν: ἀπαρέμφατο μέλλοντα ενεργητικῆς φωνῆς

ἀντέστη: γ' ενικό ευκτικῆς ἐνεστῶτα μέσης φωνῆς

λειπόμενος: β' πληθυντικὸ ὀριστικῆς παρακειμένου μέσης φωνῆς

ἀναιρεθέντων: ὁ ἴδιος τύπος στον αόριστο β' μέσης φωνῆς

ἅπασιν: δοτικὴ πληθυντικῆς του θηλυκοῦ

ἀνδρῶν: κλητικὴ ενικού

σωμάτων: δοτικὴ ενικού

δυσχερὴς: υπερθετικὸς βαθμὸς του επιρρήματος

μεγάλην: αιτιατικὴ ενικού του αρσενικοῦ

3. Να γίνει πλήρης συντακτικὴ ἀναγνώριση των ἀκόλουθων τύπων:

γνώμης, ὑπολαμβάνειν, τῶν λοιπῶν, τῶν σωμάτων, λέγειν

2.5 ΜΟΝΑΔΕΣ

4. Οἱ μετοχές “εἰπῶν,, καὶ “ἀναιρεθέντων,, να ἀναλυθοῦν σε ἀντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις.

3 ΜΟΝΑΔΕΣ

5. φθόνος ἀπειή τοῦ λόγου: Να τεθεῖ στον πλάγιο λόγο με ἐξάρτηση: Ὁ ῥήτωρ εὔχεται...

2 ΜΟΝΑΔΕΣ

6. ῥητέον δ' ὅμως: Να ἀναγνωριστεῖ ἡ σύνταξη του ρηματικῆς ἐπιθέτου καὶ να μεταγραφεῖ σε ἰσοδύναμη σύνταξη.

2.5 ΜΟΝΑΔΕΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

διδανμένο κείμενο

2. - Οι νομοθέτες με τους νόμους που θεσπίζουν επιδιώκουν να εθίσουν τους πολίτες σε έναν ενάρετο τρόπο ζωής (πολιτική διάσταση της αρετής).

- η λέξη φαύλος δεν σημαίνει κακός αλλά λιγότερο καλός.

- Ένα λιγότερο καλό πολίτευμα διαφέρει από ένα καλύτερο (για τη διάκριση των πολιτευμάτων θα μιλήσει αργότερα στα Πολιτικά) στο ότι το καλύτερο εθίζει σε μεγαλύτερο βαθμό τους πολίτες σε ενάρετες πράξεις.

- Σύμφωνα με τα ερμηνευτικά σχόλια του σχολικού βιβλίου: «Ο Αριστοτέλης συνήθως κάνει διάκριση ανάμεσα στα ορθά πολιτεύματα και τις παρεκβάσεις τους, δηλαδή τις εκτροπές από αυτά. Αυτήν την διάκριση θα την συναντήσουμε παρακάτω, στις ενότητες από τα Πολιτικά. Εδώ όμως δεν αναφέρεται σε αυτό· εδώ προϋποτίθεται ότι ο νομοθέτης επιδιώκει σε κάθε περίπτωση το καλό των πολιτών· απλώς μπορεί να μην έχει πάντοτε επιτυχία στον στόχο του αυτόν. Παρόμοια, σε άλλο χωρίο των Ηθικών Νικομαχείων, ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για νόμο που είναι *κείμενος ὀρθῶς* και έχει επιτυχία και για *νόμο ἀπεσχεδιασμένον* (δηλαδή προχειροφτιαγμένο), που δεν έχει σημασία».

- Η μετοχή εθίζοντες είναι αυτή με την μεγαλύτερη ηθική βαρύτητα.

- Διαφέρει πολιτεία πολιτείας αγαθή φαύλη: παράξενη η σειρά των λέξεων ⇒ δικαιολογείται αν λάβουμε υπόψη ότι τα συγγράμματα του Αριστοτέλη δεν είναι τα επίσημα εκδομένα βιβλία του, αλλά οι προσωπικές του σημειώσεις.

3. - Οι τέχνες όπως και οι αρετές γεννιούνται και φθείρονται με τον ίδιο τρόπο: για παράδειγμα αν κάποιος κατασκευάσει στέρα σπίτια θα θεωρηθεί καλός οικοδόμος, σε αντίθετη περίπτωση, κακός.

- Ο δάσκαλος είναι αυτός που ανάλογα με την ποιότητα και το αντικείμενο διδασκαλίας του θα διδάξει το μαθητή να επιλέγει, να διακρίνει τις ενάρετες από τις φαύλες συμπεριφορές, να εθίζεται στις ενάρετες και να προσεγγίζει, με αυτόν τον τρόπο την αρετή.

4. - Η επανάληψη ομοίων πράξεων οδηγεί στη δημιουργία των αντίστοιχων έξεων: των μόνιμων στοιχείων του χαρακτήρα μας.

- Οι αριστοτελικές έξεις διακρίνονται σε αξιόλογες και σε ανάξιες λόγου: ο εθισμός σε καλές πράξεις δημιουργεί και τις αντίστοιχες καλές έξεις (σχόλιο βιβλίου «ποία τις» σελ 166).

- Όπως διαβάζουμε και αλλού στα Ηθικά Νικομάχεια συμβαίνει και το αντίστροφο: οι έξεις γίνονται η πηγή των αντίστοιχων ενεργειών και έτσι δημιουργείται ένας κύκλος (σχόλιο βιβλίου σελ 163)

- Γι' αυτό είναι απολύτως αναγκαίο από την παιδική κιόλας ηλικία (κατά την οποία αποτυπώνονται ευκολότερα τα αντικείμενα διδασκαλίας) ο άνθρωπος να λάβει τέτοια παιδεία ώστε να τον διδάξει να ξεχωρίζει τις καλές από τις κακές ενέργειες → θα εθιστεί να διακρίνει και να προτιμά τις ποιοτικές πράξεις προκειμένου να δημιουργηθούν και οι ανάλογες καλές έξεις.

5. νομοθέται, ποιούσι, διαφέρει, ἔσσονται, ἔχει, πράττοντες, συναλλάγμασι, ἀναστρέφεσθαι, νέων, ἀποδιδόναι

αδίδακτο κείμενο

1. Και σχετικά με τα υπόλοιπα από αυτά είναι δυνατό, όπως καθένας νομίζει, έτσι να τα θεωρεί. Αυτό όμως έχει γίνει φανερό παρόμοια σε όλους ανεξαιρέτως τους επιζώντες ανθρώπους, ότι η ελευθερία βέβαια ολόκληρης της Ελλάδας διασωζόταν στις ψυχές αυτών εδώ των ανδρών' όταν λοιπόν η μοίρα τους άρπαξε, κανείς από τους υπόλοιπους δεν αντιστάθηκε. Και ο φθόνος μακάρι να απουσιάσει από το λόγο μου, μου φαίνεται όμως ότι, αν κάποιος έλεγε ότι η ανδρεία αυτών εδώ των ανδρών ήταν η ψυχή της Ελλάδας, θα έλεγε την αλήθεια' γιατί συνάμα και τα πνεύματα αυτών απαλλάχτηκαν από τα σώματά τους και η τιμή της Ελλάδας εξαφανίστηκε. Ίσως, λοιπόν, θα φανούμε ότι λέμε μια μεγάλη υπερβολή, όμως πρέπει να λεχθεί' γιατί, όπως ακριβώς, αν κάποιος εξαφάνιζε το φως από τον υπάρχοντα κόσμο, θα γινόταν σε εμάς η ολόκληρη η υπόλοιπη ζωή δύσκολη και δυσάρεστη, έτσι αφού χάθηκαν αυτοί εδώ οι άνδρες, σε σκοτάδι και σε μεγάλη δυσφήμιση έχει περιέλθει ο προηγούμενος ζήλος των Ελλήνων.

2. σχέες, ύπολήψεσθαι, άνθισταίτο, λέλειφθε, άνελομένων, άπάσαις, άνερ, σώματι, δυσχερέστατα, μέγαν

3. γνώμης: γενική της αναφοράς από το έσχε

ύπολαμβάνειν: υποκείμενο στο έστιν

τών λοιπών: γενική διαρετική στο ούδεις

τών σωμάτων: αντικείμενο στο άπηλλάγη

λέγειν: αντικείμενο στο δόξομεν

4. εί τις είπροι
έπει άνηρέθησαν

5. Ό ρήτωρ εύχεται φθόνον άπειναι του λόγου

6. Δεί ήμάς λέγειν τήν ύπερβολήν

αλφα
φροντιστήριο Μ.Ε